

Suomi (koulutus)politiikan huipulla

EU:n puheenjohtajanaan Suomi on vuosituhaten viimeiset kuu-kaudet maailmanpolitiikan tai ainakin europolitiikan polttopisteessä. Opetusministeriö isännöi kaikkiaan 18:aa kahdeksalle eri paikkakun- nalle hajajärjestettyä koulutuksen ja kulttuurin ongelmia ratkovaa tapahtumaa, ministeri-, virkamies- tai asiantuntijakokousta. Kaikkien neuvostojen, ministeritapaamisten, virallisten ja epävirallisten, ja poliitiikan teon ohella ohjelmaan kuuluu myös lukuisasti eri hallinnon- alojen ongelmiin liittyviä konferensseja. Näistä erityisesti kaksi palve- lee aikuiskouluttajien tarpeita.

Turussa syyskuussa järjestettävän konferenssin aiheena on elinikäi- nen oppiminen, vapaa sivistystyö ja kansalaisyhteiskunta. EU:n ensimmäisen polven vaihto-ohjelmissa oikeastaan vain COMETT yri- tysten ja oppilaitosten yhteistyön kautta kosketti aikuisopiskelijoita. Kun kirjava ohjelmien joukko toisessa vaiheessa koordinoitiin am- matillisen koulutuksen LEONARDO-ohjelmaksi ja yleissivistävän kou- lutuksen SOKRATES-ohjelmaksi, jossa avattiin väylät perusopetukses- sa toimivienkin vaihdolle, aikuiskoulutus ja erityisesti vapaa sivistys- työ jäivät vieläkin syrjään. Syyt ovat ymmärrettäviä. Vapaa sivistystyö käsitetään jäsenmaissa hyvinkin eri tavalla, ja se on organisoitunut niin moninaisesti, että luontevia vaihdon partnereita on ollut vaikea löytää. Sitä ei myöskään ole mielletty elimelliseksi osaksi koulutus- järjestelmää, ja näin se on jäänyt asialistalla taustalle. Elinikäisen op- pimisen ajatuksen tunkiessa kansallisten koulutuspolitiikkojen hallit- sevaksi strategiaksi aikuiskoulutuksen, mukaanluettuna vapaa sivist- tystyö, asema on alettu nähdä keskeisenä. Vuosille 2000-2006 tar- koitettu SOKRATES II sisältääkin oman “budjettirivin” ja toiminnon, joka on saanut osuvan nimen Grundtvig-toiminto.

Toiminnon tavoitteista voidaan mainita “toisen mahdollisuuden” antaminen koulutuksesta syrjäytyneille, aikuiskoulutustiedon ja in- novaatioiden levittäminen jäsenmaissa, aikuiskouluttajien pätevyy- den lisääminen, kieli- ja tukipalvelujen kehittäminen opiskelijoille ja koulutusta järjestäville, henkilövierailut ja -vaihdot sekä koulujärjes- telmän ulkopuolella hankitun osaamisen legitimointi vahvistetuiksi kelpoisuuksiksi. Kun EU:lla ei ole mandaattia puuttua jäsenmaiden

koulutukseen (läheisyysperiaate) eikä sillä ole omia koulutuslaitoksia, se ei voi varsinaisesti tehdä koulutuspolitiikkaa. Tärkeäksi toimintatavaksi koulutuspolitiikan muotoilussa onkin toimintaohjelmien ohella tullut yhteistyöverkoston rakentaminen. Tähän Grundtvik-ohjelma antanee potkua ja Turun konferenssi eväitä jatkosuunnittelulle.

Toinen relevantti tapaaminen on Tampereella marraskuussa järjestettävä konferenssi koulutuksen ja työelämän yhteistyön uusista haasteista. Työn ja työelämän rakenteiden muutoksessa on käynyt selväksi, että ammatillisen osaamisen käsite on määriteltävä uudella tavalla ja että muodollinen koulutus ei yksin selviä osaamisen tuottamisesta ja ylläpitämisestä. Oman paineensa työssä oppimisen tekemiselle näkyväksi nostaa ensi vuoden alussa voimaan tuleva neuvoston päätös vuorotteluoppisopimuskoulutuksen edistämisestä eurooppalaisena järjestelmänä. Tarkoituksena on muodostaa kumppanuussuhteita oppilaitoksen ja toisessa jäsenmaassa sijaitsevien yritysten tai julkisten työnantajien kanssa. Yhdessä sovitaan vuorottelukoulutuksen sisällöstä, tavoitteista, kestosta, menetelmistä ja ohjauksesta. Työssä oppimisen todistamiseksi käyttöön otetaan formaatiltaan standardoitu opintokirja, europassi, johon kirjataan työssäoppimisen jaksot, jotka liikkuvan työntekijän tai opiskelijan kotimaan viranomaiset virallistavat oman tutkintojärjestelmänsä osaksi. Toistakymmentä vuotta kehitteillä ollut, formaalin koulutuksen todistuksia täydentävä elinikäinen opintokirja on vihdoinkin toteutumassa.

On pantava merkille, että yhtenäistävä koulutuspolitiikka on voimistumassa unionissa. Opetusministerien kesäkuussa allekirjoittama Bolognan julistus pyrkii selvästi korkean asteen tutkintorakenteen yhtenäistämiseen kaksiportaiseksi perus- (undergraduate) ja jatkotutkinnoksi (graduate) sekä muutenkin koulutuksen yhteensopivuuden ja vertailtavuuden parantamiseen. Moni näkee julistuksen harmonisointipyrkimyksenä. Mahdollista on tulkita julistus myös siten, että se vauhdittaa ammattikorkeakoulu- ja yliopistotutkintojen suoraa rinnastamista, jopa yhdentämistä.

Reijo Raivola

